

KREATIV TAFAKURLI O'SPIRINLARNING IJTIMOYIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Sayfiyeva Nilufar Erkinovna

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi

Qashqadaryo akademik litsey psixologi

Annotatsiya. Ushbu maqola ijodkorlikni namoyish etadigan o'spirinlarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini o'rganadi tafakkur, ijodkorlik va yangilik bilan bog'liq bo'lgan Arabcha aks ettiruvchi fikrlash so'zidan olingan atama. O'smirlardagi ijodiy tafakkur ularning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanishi bilan bog'liq. Ushbu tadqiqot ijtimoiy kontekstlar, hissiy intellekt va kognitiv jarayonlar o'spirinlarda ijodiy fikrlash shakllarini rivojlantirishga qanday hissa qo'shishini o'rganadi. Adabiyotlarni o'rganish va empirik tadqiqotlar orqali tadqiqot oila, tengdoshlar va ta'lim muhitining ijodiy fikrlashga ta'sirini yoritib beradi. Topilmalar o'smirlar ijodkorligi haqidagi tushunchamizni oshirishga qaratilgan bo'lib, ijtimoiy tuzilmalar ijodiy rivojlanishga qanday yordam berishi yoki to'sqinlik qilishi mumkinligi haqida tushuncha beradi.

Kalit so'zlar: Ijodiy tafakkur, o'smirlar, ijtimoiy psixologiya, ijodkorlik, aks ettiruvchi fikrlash, hissiy aql, kognitiv rivojlanish.

O'smirlik psixologik rivojlanish uchun muhim davr bo'lib, mavhum fikrlash, o'zini aks ettirish va ijodiy ifoda etish qobiliyatining oshishi bilan ajralib turadi. Bu davrning asosiy jihatlaridan biri tafakkur yoki aks ettiruvchi fikrlashning rivojlanishi bo'lib, u ko'pincha ijodiy muammolarni hal qilish va innovatsiyalarda namoyon bo'ladi. O'smirlardagi ijodiy tafakkur nafaqat kognitiv jarayon, balki ularning ijtimoiy muhiti, jumladan, oila dinamikasi, tengdoshlar munosabatlari va madaniy qadriyatlar ta'sirida ham chuqur ta'sir ko'rsatadi. Ijodiy tafakkurga hissa qo'shadigan ijtimoiy-psixologik xususiyatlarni tushunish o'qituvchilar, ota-onalar va siyosatchilarga o'smirlarning ijodiy o'sishini qo'llab-quvvatlashga, ularning turli sohalardagi salohiyatini tarbiyalashga yordam beradi.

“Har qanday davlat, har qaysi xalq intellektual salohiyati, yuksak ma'naviyati bilan qudratlidir”.

Sh.M.Mirziyoev

O'zbekiston Respublikasi IIVning 2024-yil 23-apreldagi 2/2-699– sonli ko'rsatmasi ijrosini ta'minlash hamda o'quvchi-yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, ular ongida adolat va qonun ustuvorligi g'oyalarini singdirish, yoshlarda vatanparvarlik, tanlagan kasbga sadoqat, mardlik singari tuyg'ularni kuchaytirish maqsadida qator ishlar amalga oshirib kelinmoqda.

Jumladan, ko’rsatmangiz ijrosi yuzasidalitsey o’quvchilari o’rtasidagi ma’naviy ruhiy muhitni o’rganish hamda ularning o’quv jarayoni va mashg’ulotlaridan tashqari vaqtlarda ruhiy emotsional barqarorligini saqlash bo’yicha seminar trening tashkil qilindi, 9 kunlik reja asosida o’quvchilar ishtirokida mavzular, mashg’ulotlar, treninglar o’tkazildi.

1-kun, 2024 yil 3 may kuni “Osmirlarda Agressiv xulq-atvor va uni korreksiya qilish” mavzusi yuzasidan maruza slayd video roliklar taqdim etildi.

«Agressiya» atamasi ko‘p hollarda g‘azab kabi salbiy his-tuyg‘ular, haqorat qilish Bu omillar natijasi zarar yetkazish bo‘lgan fe‘l-atvorda muhim rol o‘ynashiga qaramay, ular bunday harakatlar uchun asos bo‘la olmaydi. G‘azab boshqalarga tajovuz qilish yuzaga kelsa, shuncha o‘ta emotsional hayajon holatida ham sodir etiladi. Shuningdek, agressorlarning ular tajovuz qilayotgan shaxslardan nafratlanishi yoki ularni yoqtirishi umuman shart emas. Ko‘pchilik odamlar o‘zlari yoqtirgan insonlarga zulm o‘tkazadilar.

Inson agressiyasining turli-tumanligi va tubsizligidan kelib chiqib, mazkur fe‘l-atvorni o‘rganishda asos tomonidan taklif etilgan konseptual chegaralanish juda foydali ekanligi ayon bo‘ldi. D.Bassning fikricha, agressiv harakatlarni uchta shkalaga asoslangan holda tasvirlash mumkin: jismoniy – verbal, faol – sust va to‘g‘ri egri. Ularning kombinatsiyalari sakkizta ehtimolga yaqin kategoriyalarni berib, ular asosida ko‘plab agressiv

2-kun, 2024 yilning 6 may kuni Litsey o’quvchilaridan “Shaxsiy sifatlarni shakillantirish” trening mashg’uloti o’tkazildi IIV akademik litsey o’quvchilarida (shaxsiy) sifatlarni shakillantirish trening mashg’ulotlari o’kazildi.

O’quvchilarga psixolog treningdan maqsad haqida tushuncha berdi. Litsey o’quvchilarining shaxslararo munosabatlarini shakillantirish o’ziga bo’lgan baxoni oshirish borasida amaliy ko’nikmalarni oshirish shunga doir mashqlar

Hohlayman –bu yerda ishtirokchi amalga oshirmoqchi bulgan istaklarni yozadi.

Qila olaman –bu yerda ishtirokchi o’z istagini amalga oshirishga yordam beruvchi ko’nikma va malakani yozadi.

Kerak – bu yerda istakni amalga oshirish uchun nima qilish kerakligi kiritib o’tiladi.

3-kun, 2024 yil 8 may kuni litsey o’quvchilari o’rtasida “Ma’naviy ruxiy muhitni o’rganish” bo’yicha anonim so’rovnoma olindi.

IIV akademik litsey o’quvchilari o’rtasidagi ma’naviy ruhiy muhitni o’rganish bo’yicha anonym so’rovnoma o’tkazildi. Anonim so’rovnomada litseydagi sinf rahbar faoliyati, litseydagi yaratilgan shart sharoitlar to’grisida litsey direktorining hatti harakati, to’g’risida

un, 2024 yilning 10 may kuni litsey o’quvchilari orasida psixologik test va suxbatlar olindi tahlil qilindi.

6-kun, 2024 yilning 13 may kuni Guruhlarda hulqi og’ishgan o’quvchilar bilan psixologik korreksion rivojlantruvchi trening o’tkazildi.

Seminar-treningni Respublika Psixologik markazi Qashqadaryo viloyati rahbari G'olib Omonov olib bordi. Trening davomida o'quvchilar o'zlarini qiziqtirgan savollarga mutaxassis tomonidan javob oldilar.

7- kun 15.05.2024 yil. Litsey o'quvchilarida emotsional negativ holatlarini korreksiya qilish bo'yicha o'quvchilar bilan "Avtobiografiya", "O'tmish, hozirgi, kelajak", "Mening xaritam", "Mening kayfiyatim", "Baxt qutisi" (vizualizatsiya), "Mening tanam", "Gazetalar nima deydi"

8-kun 17.05.2024 yil
O'smirlarda stressni va uni bartaraf qilishning psixologik asoslari. Stress uni bartaraf qilish yo'llari.

Litsey psixologi N.Sayfiyeva barcha qizlarga mavzu yuzasidan ma'ruza, slayd va video roliklar taqdim etdi. Qizlarga stress to'g'risida uning turlari, kelib chiqish sabablari, inson organizmiga salbiy va ijobiy holatlari to'g'risida tushuncha berdi. Qizlarni emotsional holatini

yaxshilash maqsadida psixologik treninglar tashkil etdi. Bu treninglar “men o'zimni sevaman... hattoki”, “Mening hayotdagi shiorim” mashqlari bajarildi. Treningdan ishtirokchilar xursand bo'ldilar kayfiyatlari ko'tarildi. Keyingi so'zga chiqqan IIV xodimi podpolkovnik Z.Kenjaye va qizlarimiz bilan yaqindan dildan davra suxbati tashkil qildilar har bir qizning qiziqishlari ichki ishlar sohasining qaysi yo'nalishiga topshirishini so'rab chiqdi.

Bu sohani yutuqlari va avzalliklari haqida tushuncha berdi. Qashqadaryo IIB qarashli tibbiyot shifokori Ashurova Rano qizlarga shaxsiy gigiyena, o'spirin yoshdagi jinsiy voyaga yetish to'g'risida tushunchalar berib o'tdi. Bunday davra suhbatlari tez-tez o'tkazib turilishi haqida o'quvchi qizlarimiz aytib o'tdilar. O'quvchilarni qiziqtirgan savollariga pediatr shifokor javob berdi.

Xulosa.

O'smirlardagi ijodiy tafakkur ularning hissiy intellekti, oilaviy dinamikasi, tengdoshlar munosabatlari va ta'lim tajribalari chuqur ta'sir qiladi. Ushbu tadqiqot natijalari aks ettiruvchi fikrlash va ijodiy ifodani rivojlantiradigan ijtimoiy muhitning muhimligini ta'kidlaydi. Ijodiy tafakkurni rivojlantirishga ko'maklashish uchun ot-onalar, o'qituvchilar va siyosatchilar uchun o'smirlar ochiq muloqot qilishlari, hissiy olamlarini o'rganishlari va muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmasdan ijodiy intilishlari mumkin bo'lgan joylarni yaratish juda muhimdir.

Ta'lim islohoti: maktablar ijodkorlikka ustuvor ahamiyat beradigan, o'spirinlarga loyiha asosida o'qitish, badiiy dasturlar va boshqa ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishga imkon beradigan o'quv dasturlarini qabul qilishi kerak.

Ota-onalarning ko'magi: ota-onalar ochiq muloqotni, intellektual qiziqishni rag'batlantirishlari va farzandlariga g'oyalarni mustaqil ravishda o'rganish erkinligini ta'minlashlari kerak.

Tengdoshlarni rag'batlantirish: o'smirlar ijodiy fikrlashni qadrlaydigan, ijodiy ifoda etish uchun qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy tarmoqni ta'minlaydigan tengdosh guruhlarga duch kelishlari kerak.

Hissiy intellektni o'rgatish: o'quvchilarning o'z-o'zini anglashi, empatiya va hissiy tartibga solishni kuchaytirish uchun hissiy intellektni o'rgatuvchi dasturlar maktab tizimlariga kiritilishi kerak, bularning barchasi ijodiy tafakkurga hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 7-февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ–4947-сон Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.

2. Бубенов А.В. Коммуникационная культура: Философско-методологический анализ Электронный ресурс.: дис. канд. философ, наук. М., 2006.

3. Барышева Т.А., Жигалов Ю.А. Психолого-педагогические основы развития креативности. СПб, 2006. – С. 285.

4. Guilford J.P. (1950) Creativity, American Psychologist, Volume 5, Issue 9, 444–454.

5. Ибрагимова Г.Н. Интерфаол уқитиш методлари ва технологиялари асосида талабаларнинг креативлик қобилиятларини ривожлантириш. / Монография. – Т.: “Фан ва технологиялар”, 2016. – Б. 77.

6. Maslow A. The Farther Reaches of Human Nature NY: Viking, 1971. Harmondworth, Eng: Penguin Books, 1973. Contents.

7. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64